

Bezitten onze mentoren voldoende professionaliteit?

Hoe we zijn verschoven van een eerstelijns naar een tweedelijns decanaat

Ooit waren alle decanen binnen het havo en vwo eerstelijns. Ze voerden gesprekken met hun leerlingen over profiel- en studiekeuze, verstrekt en brochures over opleidingen, spraken met ouders. De functie werd veelal uitgeoefend door docenten die hun sporen hadden verdiend binnen de school. Het decanaat was een eervolle functie die naast de lesgevende taken werd vervuld.

door Leo Molenaar

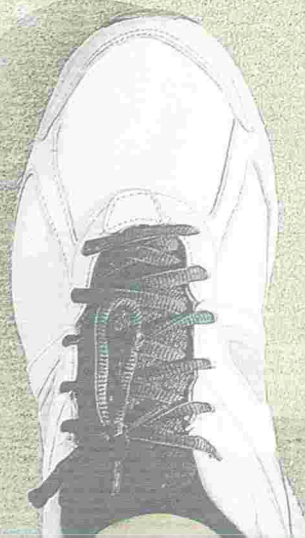
In de jaren negentig veranderde onze blik op studiekeuze. Het moest minder een momentopname zijn in het leven van een leerling, maar een lijn worden die 'loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)' als naam kreeg. De decaan was hierin vooral regisseur, geen acteur, en werd daarmee tweedelijns. De taken waren gericht op het aanleren van loopbaancompetenties, het aansturen van mentoren en de decaan was ook niet altijd docent.

Peter Huwae, voormalig beleidsmedewerker havo-vwo bij de NVS-NVL, herinnert zich deze overgang nog goed: 'In 1990 was ik decaan op het Echnaton, een scholengemeenschap in Almere. Mijn rector had het idee dat er vanaf klas 1 al loopbaanbegeleiding moest zijn. We kwamen al snel tot de conclusie dat dit veel zou zijn voor één persoon. Op dat moment kwamen de mentoren in beeld als belangrijkste speler bij loopbaanbegeleiding: de eerstelijns begeleiding van de decaan verschoof naar tweedelijns. Landelijk kwam er vanuit de mentoren in eerste instantie veel weerstand tegen deze ontwikkeling, vooral omdat op veel scholen de infrastructuur er niet op was toegesneden. Mentoren kregen geen extra uren of werden er niet bij geholpen.'

Varianten

En dat is dat, zou je zeggen. De posities en taken zijn (soms met enige weerstand) herverdeeld en de nieuwe rollen zijn duidelijk. Maar zoals we allemaal weten: niets is minder waar. De taakverdeling tussen mentoren en LOB'ers is, op veel scholen nog steeds een punt van discussie en er bestaan zelfs nog eerstelijns decanen.

Dat is bijvoorbeeld het geval op het Kaj Munk College in Hoofddorp, waar Rik Marinus decaan is. Samen met een collega begeleidt hij de derdejaars intensief bij hun profielkeuze. In de bovenbouw organiseren ze activiteiten, zorgen ze voor de leerlijn

en voeren ze gesprekken met leerlingen die binnen lopen. Waarom hebben zij er voor gekozen om eerstelijns te blijven? Marinus: 'Mijn ervaring is dat verreweg de meeste docenten en mentoren matig op de hoogte zijn van vervolgstudies en de eisen die daaraan worden gesteld. En dat is wel noodzakelijk. Het is ook lastig om het de mentoren te leren, want ons mentorteam wisselt redelijk snel. Bovendien ga jeer vanuit dat mentoren interesse hebben in LOB en dat is lang niet altijd het geval.'

'Een decaan is geen leidinggevende van mentoren'

Op het Stedelijk Dalton College in Alkmaar heeft Guda Venema, decaan havo-vwo, om dezelfde reden voor een gemengde oplossing gekozen. De onderbouw doende mentoren, in de bovenbouw geeft zij zelf studiekeuzelessen. Die bestaan uit een klassikaal deel, waarna leerlingen zelfstandig aan opdrachten in Keuzeweb werken. Venema: 'In de lessen geef ik vooral veel voorlichting over wat de mogelijkheden zijn, over DUO en zelfs over op kamers gaan. We hebben voor deze lessen per leerjaar negen aparte lessen gekregen. Leerlingen leren me zo goed kennen en lopen daardoor makkelijk bij me binnen als ze vastlopen.'

Goede ontwikkeling?

Alles bij elkaar opgeteld: is de verschuiving van eerstelijns naar tweedelijns decaan wel een goede ontwikkeling geweest? Is dit niet ten koste gegaan van de kwaliteit van de loopbaanbegeleiding? Huwae vindt dat daar geen duidelijk antwoord op te geven is. 'Dat is erg afhankelijk van de kwaliteit en inzet van de mentoren. Een lastig element daarbij is dat een decaan geen leidinggevende van de mentoren is. Hij is wel verantwoordelijk voor de loopbaanbegeleiding als geheel, maar kan als er iets mis gaat maar tot op beperkte hoogte ingrijpen. Een teamleider zal

daarin ook een rol moeten spelen. In tegenstelling tot vroeger, waarin er meestal maar één persoon verantwoordelijk was, is de kwaliteit nu veel meer afhankelijk van verschillende personen.'

Al in 2011 schreef onderzoeker Tom Luken in Bij de Les een column met als titel 'Is de decaan wel professioneel genoeg?' Daarin pleitte hij voor meer geschoolde begeleiders op middelbare scholen. Naar zijn mening deden teveel decanen loopbaanbegeleiding er zo maar naast. Hij schreef: 'Ik heb mijn twijfels bij het oude adagium dat de decaan een leraar moet zijn. (...) Op basis van internationaal effectonderzoek zie ik meer in een model als dat waarvoor in 2003 in Denemarken gekozen is. Daar hebben professionele, externe en onpartijdige professionals de verantwoordelijkheid voor de loopbaanbegeleiding.' Op de vraag hoe hij hier nu tegenaan kijkt, antwoordt hij dat dit volgens hem nog dubbel en dwars waar is. Misschien nu nog wel sterker dan toen. Hij sluit zich aan bij Huwae: 'Het staat of valt met de vermogens en de bereidwilligheid van mentoren. Er zijn docenten die gedwongen worden de taak van mentor op zich te nemen, terwijl ze zich eigenlijk willen concentreren op hun eigen vak. Dan is het onmogelijk om je hart er in te leggen. Maar ook mentoren die LOB wel interessant vinden krijgen vaak maar een training van één dagdeel. Keuzebegeleiding is een ingewikkelde en subtiele kwestie, daar heb je veel kennis en ervaring voor nodig.'

Toekomstverwachtingen

Waar gaan we naar toe met de keuzebegeleiding op scholen? Luken ziet geleidelijk steeds meer decanen komen met een loopbaanachtergrond, zonder leidinggevende taken. Hij schat dat dit nu op 10-15% van de scholen het geval is. 'Het is een langzaam groeiende minderheid. Bij de minister zie ik ook steeds meer besef van het belang van professionele begeleiding op scholen. Maar er valt nog heel veel werk te verrichten.'

De laatste vraag is voor Peter Huwae: Gaan we ooit nog terug naar eerstelijns decanen? 'De commissie Schnabel heeft in het eindrapport van Onderwijs 2032 geschreven dat kennisoverdracht in het onderwijs nog steeds belangrijk blijft, maar dat die meer in balans moet worden gebracht met twee andere hoofddoelen in het onderwijs: persoonlijke ontwikkeling en voorbereiding op deelname aan de maatschappij. Daarmee wordt de rol van loopbaanbegeleiding steeds groter en neemt de kans dat een decaan ooit weer eerstelijns begeleider wordt alleen maar af. Om die doelen te bereiken moet regelmatig een loopbaandialoog met de leerlingen worden gevoerd en voor eerstelijns decanen is dat niet te doen. Ik zie het niet gebeuren.'

